

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Агенција за спречавање корупције
Београд
Царице Милице 1

Предмет:

Иницијатива за поступање из надлежности Агенције за спречавање корупције (Закон о спречавању корупције и Закон о финансирању политичких активности) и обавештавање јавности о налазима

Поштовани,

У наставку се наводе поједине јавно доступне информације од значаја за поступање Агенције за спречавање корупције, објашњава се њихов значај у контексту одредаба два закона из надлежности Агенције, као и потреба да Агенција прикупи додатне информације, утврди да ли је било повреде закона и да о томе обавести јавност.

Опис објављених информација

Према званично објављеној најави на интернет презентацији државног органа (од 9.3.2023)¹, председник Републике Србије, Александар Вучић је у суботу 11.3.2023. посетио Пчињски округ. У оквиру те посете планиране су, а према потом објављеним вестима и одржане разне активности (обиласци радова, најаве радова и слично), док је у Врању планирано и одржано „обраћање грађанима“. Последња наведена активност је одржана у Спортској хали Врање, улица Булевар Патријарха Павла број 1, улаз 3.

Према подацима са званичног сајта² Јавна установа за управљање спортским објектима у својини града Врања „Спортски објекти“ управља овом спорском халом са великом двораном капацитета 3000 места и малом салом са 300 места. На сајту је такође објављен ценовник услуга, са напоменом да се односи на 2022. годину, при чему је назначено да је цена закупа велике сале за политичке промоције 150.000 динара, а мале 60.000 динара, без назначења времена трајања закупа.

У извештају са овог догађаја на сајту државног органа – председника Републике Србије³, објављен је, између осталог и овај део говора:

Председник је такође истакао да су Срби са југа чувари народа, националних интереса, али и чувари територије. Том приликом је најавио формирање Народног покрета за државу крајем маја или почетком јуна позвавши све да се прикључе. „Ми ћемо у наредна два месеца да радимо на организационој форми заједно са многим људима. То је покрет за нашу једину државу Србију, коју морамо да сачувамо, али за нашу децу за коју морамо да будемо мудри, паметни и одговорни политиком коју ћемо да водимо. У овим условима, када смо притиснути споља, важно је да ангажујемо све паметне људе из странака и ван њих, људе који су за нормалну и пристојну Србију, да се ујединимо сви и да сачувамо децу за будућност, да удружимо знање које имамо“, поручио је председник Вучић.

¹ <https://www.predsednik.rs/pres-centar/najave-obavestenja/najava-za-medije-za-11032023-pcinjski-okrug>

² <https://www.sportskahalavranje.rs/o-nama/>

³ <https://www.predsednik.rs/pres-centar/vesti/poseta-pcinjskom-okrug>

У извештају са овог скупа који је пренео РТС⁴ наводи се следеће:

„11. 03. 2023. 12:07

Обраћање председника Вучића у Врању

11. 03. 2023. 11:57

Вучић о формирању Народног покрета за државу: Прикључите се за будућност наше деце

Председник Србије најавио је да ће Народни покрет за државу бити формиран крајем маја или почетком јуна, позвавши грађане у Врању да се прикључе покрету за будућност наше деце.

"Бићу део тима који ће бити изнад странке. То не значи гашење странке. У тренуцима када је оваква ситуација у свету, треба окупити све оне људе и који јесу и који нису у странкама, сви да се ујединимо да спремни дочекамо све оно што се дешава око нас", рекао је Вучић.

Председник Србије је навео и да ће у наредна два месеца радити на организационој форми.

"Молим вас када се формира крајем маја или почетком јуна, то је моја молба за вас да размислите о томе, да се прикључите том великом Народном покрету за државу", поручио је Вучић.“

У извештају са седнице Главног одбора Српске напредне странке од 10.3.2023, који је објављен на интернет презентацији те политичке странке⁵ могу се прочитати излагања у којима се помиње и „Народни покрет за државу“, о којем се говори на следећи начин: „Народни покрет за државу неће окупити само припаднике Српске напредне странке и других политичких партија, већ и нестраначке личности и све оне којима је стало до пристojне и рационалне Србије.“

На Твитер налогу Александра Вучића⁶, за који се наводи следеће:

„Official account of the President of Serbia and the President of the Serbian Progressive Party / Званичан налог председника Србије и председника СНС“, објављен је видео прилог са наведеног догађаја у Врању. Овај Твитер налог је повезан са сајтом <https://vucic.rs/> за који се наводи да припада политичкој странци Српска напредна странка: „© 2022. Сва права задржана. / [Услови коришћења](https://www.sns.org.rs/) / www.sns.org.rs „

Унутар видео објаве, у горњем десном углу, користи се стилизована ознака „AV“, која је коришћена и у ранијим изборним кампањама политичког субјекта.

Према медијским извештајима на скупу у Врању су учествовали и житељи других места, чији је превоз организован⁷. Такође су објављене информације према којима су у организацији доласка грађана на овај скуп учествовали представници политичке странке СНС⁸, као и да су биле одређене „квоте“ за довођење припадника појединих јавних служби и јавних предузећа из самог Врања.⁹

⁴ <https://www.rts.rs/vesti/politika/5149408/vucic-danas-u-poseti-pcinjskom-okrugu-.html>

⁵ <https://www.sns.org.rs/novosti/vesti/vucic-moramo-da-se-okupimo-svi-koji-zelimo-pristojnu-srbiju>

⁶ <https://twitter.com/avucic?lang=en>

⁷ <https://nova.rs/vesti/politika/kolaps-na-ulazu-u-vranje-zbog-vucicevog-mitinga-mobilisan-ceo-jug-srbije-video/>

<https://nova.rs/vesti/politika/zadatak-za-niske-naprednjake-pred-danasnji-miting-u-vranju-nadjite-2-000-ljudi-da-dodju-da-slusaju-vucica/>

⁸ <https://www.danas.rs/vesti/politika/dogovorena-kvota-prisutnih-za-vucicev-miting-u-vranju/>

⁹ <https://infovranjske.rs/finalne-pripreme-za-vucic-kvota-odredjene-savet-za-zdravstvo-400-milojevic-500-pristalica/>

Могући значај објављених информација са становишта Закона о спречавању корупције и Закона о финансирању политичких активности

Раније поступање Агенције у сличној ситуацији

Поводом једне, у многоме сличне ситуације, пре четири године, Агенција се огласила саопштењем од 20.2.2019. То саопштење више није доступно на сајту Агенције, али је доступан коментар који је Транспарентност Србија објавила дан касније, у којем се коментаришу поједини наводи из саопштења.¹⁰ Реч је о кампањи „Будућност Србије“, коју је водио тадашњи и садашњи носилац функције председника Републике.

Тада је Агенција за спречавање корупције (односно за борбу против корупције) изашла са саопштењем под насловом „Председник Републике није прекршио закон“. Ту тврдњу је Агенција образложила тиме да је обилазак Србије представљао „вршење уставних овлашћења председника Републике, а не промоцију политичких странака коришћењем јавних ресурса“. Такође је Агенција изнела тврдњу да нема повреде закона ни у томе што је Александар Вучић на тим догађајима, који су наводно били део државног посла, коментарисао поједине опозиционе лидере. Агенција се при том позвала на то да председник Републике, као непосредно изабран функционер од стране грађана, нема дужност да саговорницима и јавности на недвосмислен начин предочи да ли говори у својству лидера државе или партије. Ова одредба закона је у међувремену промењена.

Иначе, поступање Агенције у случају кампање „Будућност Србије“ нисмо сматрали потпуним и довољним да се разјасни да ли је било повреде закона. Наиме, нека битна питања су остала без одговора. То је питање коришћења јавних ресурса и коришћења скупова на којима функционер учествује и сусрета које има у *тој својству* за промоцију политичких странака. Другим речима, судећи по објављеном садржају пријаве, Агенција је требало да испита и утврди и друге чињенице осим оних која су поменута у саопштењу. Пре свега, да ли је скупове на којима је председник Републике А. Вучић учествовао у том својству (што је, изгледа за Агенцију несумњиво), он уједно користио и за неке страначке сврхе. Наиме, изузетак из некадашњег члана 29. ст. 5. Закона о Агенцији за борбу против корупције који се односи на то да функционери изабрани од стране народа не морају да недвосмислено предоче саговорницима у којем својству говоре (и да на тај начин код отклоне евентуалну дилему), не значи да они могу користити скупове на којима учествују у својству државних функционера (када дилема код слушаоца не постоји) у страначке сврхе.

Друго битно питање које није било осветљено када је Агенција давала оцену о кампањи „Будућност Србије“ јесте да ли у вршење уставних и законских надлежности председника Републике спада информисање грађана Србије о спроведеним и планираним јавним радовима (што је била окосница те кампање).

Раздвајање јавне и функције у политичком субјекту

Члан 50. Закона о спречавању корупције прописано је неколико дужности за јавне функционере. У ставу 1. је прописано да јавни функционер може да врши и функцију у политичком субјекту, **и да учествује у њиховим активностима**, ако то не угрожава вршење јавне функције и није законом забрањено. У ставу 2. и 3. је забрањено јавном функционеру да **користи јавне ресурсе** за промоцију политичких субјеката, али је прописан и изузетак у погледу заштите безбедности.

¹⁰ <https://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/pod-lupom/10480-neuobicajena-objava-na-sajtu-agencije>

У ставу 4. је прописано да је јавни функционер дужан да **увек недвосмислено предочи** саговорницима и јавности да ли износи став органа у којем врши јавну функцију или став политичке странке, односно политичког субјекта.

У ставу 5. је прописано да јавни функционер не може **да користи јавне скупове** на којима учествује и сусрете које има у својству јавног функционера, за промоцију политичких субјеката (под чиме се „посебно подразумева коришћење тих јавних скупова и сусрета за јавно представљање учесника у изборима и њихових изборних програма, позивање бирача да за њих гласају на одређеним изборима, односно да бојкотују изборе“).

Када је реч о скупу који је одржан у Врању 11.3.2023, како би се оценило да ли су поштована сва правила из овог члана, потребно је несумњиво утврдити неколико чињеница:

- 1) Да ли је у питању активност државног органа, политичког субјекта или и њихова заједничка активност? У прилог томе да је реч о активности државног органа говори то што је најава догађаја објављена на сајту Председника Републике. С друге стране, овај и други обиласци су пре тога најављени на седници главног одбора политичке странке.¹¹ Такође, као што је изложено, политичка странка је вероватно учествовала у делу организације догађаја.
- 2) Да ли су јавни ресурси коришћени за промоцију политичких субјеката?
 - a. У вези са тим би прво требало утврдити који јавни ресурси су уопште коришћени за организовање скупа. То су несумњиво ресурси који се тичу превоза и обезбеђења носиоца функције председника Републике, што са становишта Закона није спорно. Даље, то би могли бити трошкови закупа спортске хале, техничког опремања, озвучења и обезбеђења учесника скупа. Даље, то би могли бити трошкови израде идејног решења и израде великог плаката који се налазио у сали, као и трошкови снимања и потоње обраде снимљеног материјала и евентуалне додатне промоције, ако је вршена. На крају, то би могли бити и трошкови организованог превоза учесника јавног скупа. Ови подаци би се могли прикупити непосредно од Генералног секретаријата Председника Републике или од Генералног секретаријата и других потенцијално укључених субјеката из јавног сектора, на пример, предузећа која управља спортском халом у Врању.
 - b. У вези са тим би требало утврдити да ли је на јавном скупу вршена промоција политичког субјекта. На основу увида у објављене снимке чини се да на самом скупу није било страначких обележја. Из говора председника Републике се може видети да је на скупу било речи о формирању „Народног покрета за државу“, за који се не зна да ли ће у будућности имати статус политичког субјекта (нпр. коалиције политичких странака или групе грађана која учествује на одређеним изборима). Стога је могуће да постоји ситуација да се у овом тренутку, коришћењем јавних ресурса врши промоција организације која ће у будућности имати својство политичког субјекта. Да ли је Закон (у овом тренутку) повређен, знало би се поуздано тек у моменту када (и ако) та организација заиста буде формирана као политички субјект (у неком будућем тренутку). С друге стране, повреда Закона би могла постојати већ сада, ако би се третирао да је формирање „Народног покрета за државу“ у ствари активност једног постојећег политичког субјекта – Српске напредне странке. За то такође постоје снажни аргументи – формирање НПД је најављено на седници Главног одбора СНС. У говору носиоца функције председника Републике су коришћени изрази из којих се може закључити да је реч о активностима политичке странке: „Ми ћемо у наредна два месеца да радимо на организационој форми ...“ (при чему се не

¹¹ <https://pink.rs/politika/485857/vucic-od-sutra-kreem-u-obilazak-srbije>

може тумачити да се „ми“ односи на државни орган, већ је логично тумачити да се ради о политичкој странци) , „То не значи гашење странке.“ (при чему је логично помислити да се мисли управо на политичку странку којој председник припада).

- 3) Да ли је дошло до повреде обавезе да јавни функционер увек и на недвосмислени начин предочи саговорницима и јавности да ли износи став органа у којем врши јавну функцију или став политичке странке, односно политичког субјекта? У вези са овим постоји једна повреда која се несумњиво може утврдити – коришћење Твитер налога на којем је наведено да званично припада и председнику Републике и председнику политичке странке, на којем је такође објављен снимак са овог скупа, при чему ни у појединачним објавама није увек наведено да ли се односе на вршење јавне или страначке функције.

Финансирање политичког субјекта

У вези са поштовањем правила из Закона о финансирању политичких активности предмет испитивања би требало да буду следећа питања:

- 1) Да ли је политички субјект (СНС и евентуално друге странке) учествовао у финансирању активности државних органа? То би могла бити, на пример, ситуација у којој политички субјект сноси трошкове у вези са јавним скупом чији организатор је државни орган. Овај вид коришћења средстава политичког субјекта није на листи забрањених у Закону. С друге стране, требало би разјаснити да ли се може сматрати да финансирање јавних догађаја **чији организатор није политички субјект** представља њен „редован рад“ и за „политичку активност“, па самим тим и да ли се може сматрати да је политичка странка наменски користила добијена средства из буџета и приватних извора у смислу чланова 2, 5. и 7. Закона о финансирању политичких активности. У том смислу би било потребно прикупити информације од једног или више политичких субјеката о трошковима (превоз учесника јавног скупа и друго) који су били везани за јавни скуп одржан у Врању 13.3.2023.
- 2) Да ли је у активностима политичког субјекта било недозвољеног коришћења јавних ресурса? У вези са овим је потребно испитати сумње изнете у појединим медијима о могућем притиску или прекорачењу овлашћења од стране одговорних лица у јавним институцијама и страначких повереника. Поред тога, а у вези са питањима која су описана у вези са поштовањем Закона о спречавању корупције, било би потребно утврдити да ли је формирање „Народног покрета за државу“ активност једног (или више) постојећих политичких субјеката и да ли је формирање тог покрета промовисано на скупу у Врању 11.3.2023. Уколико је одговор на оба питања позитиван, онда би требало утврдити да ли је начињена повреда члана 12. Закона о финансирању политичких активности, односно да ли је та активност политичког субјекта финансирана од стране државних органа, локалних самоуправа, јавних предузећа и јавних установа.

Предлог за даље поступање

Имајући све наведено у виду, предлажемо да Агенција:

- 1) Коришћењем овлашћења из члана 32. Закона о финансирању политичких активности, затражи од Српске напредне странке, као и других политичких субјеката за која има сазнања да су у томе учествовали документа и информације у вези са финансирањем активности у вези са јавним скупом који је одржан у Врању 11.3.2023.
- 2) Коришћењем овлашћења из члана 32. Закона о финансирању политичких активности, затражи од органа власти (нпр. јавна установа која управља спортском халом у Врању), а по потреби и физичких и правних лица која су пружала услуге политичком субјекту

податке који се односе на финансирање трошкова у вези са јавним скупом који је одржан у Врању 11.3.2023.

- 3) Коришћењем овлашћења из члана 36. Закона о спречавању корупције, или на основу других својих овлашћења прикупи информације које се односе на организовање јавног скупа у Врању 11.3.2023.
- 4) Да испитивање кључних чињеница изврши у што краћем року и да о налазима обавести политичке субјекте, јавне функционере и јавност. Ово је нарочито потребно зато што је најављено одржавање сличних скупова и у другим деловима Србије, па би требало деловати благовремено како би се предупредио настанак нових повреда закона, уколико Агенција утврди да их је било у вези са скупом у Врању који је одржан 11.3.2023.
- 5) У вези са претходном тачком, требало би размотрити могућност за ангажовање додатних ресурса Агенције на праћењу поштовања правила на предстојећим јавним скуповима, на пример, ангажовањем теренских посматрача.

За Транспарентност Србија

Програмски директор

Немања Ненадић

Београд, 14. март 2023.